

מטעמי תורת זילים

פרשת כי תבוא – מעלת לשון הקודש

משה רבינו ציוה את ישראל על הברכות והקללות שבהן גריזים ובהן עיבל כפי שנאמר "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לְאָמֹר: אֵלֶּה עֲמָדוֹת לְבָרֶךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִים בְּעֵבְרָתְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן שְׁמֵעוּן וְלֹא וַיְהוּדָה וַיִּשְׁשַׁכֶּר וַיֹּסֶף וּבִנְיָמִן: וְאֵלֶּה עֲמָדוֹת עַל הַקְּלָלָה בְּהָר עֵיבֵל רְאוּבֵן גָּד וְאֶשֶׁר וַיִּזְבְּלוּ דָן וְנַפְתָּלִי: וְעֵנֹו הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם" (דברים כו, יא – ח), ולמדו רבותינו כי הלויים אמרו את הברכות והקללות בלשון הקודש (ראה גמי' סוטה דף לג ע"א).

ויש להתבונן, מהי מעלתה של 'לשון הקודש' שהלויים הקפידו לדבר דווקא בלשון זו אל ישראל שהיו על הר גריזים והר עיבל?

בלשון הקודש נברא העולם ובה מדברים מלאכי השרת וכל צבא השמים

לשון הקודש היא השפה שמלאכי השרת (גמי' חגיגה דף טז ע"א, זוהר פרשת נח דף עד ע"ב סתרי תורה ד"ה קומטורא דהרמנא) **וכל צבא השמים מדברים בה** (זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה תא חזי דהא) **לפני ה' יתברך** (בעל שם טוב על התורה: פרשת נח אות קע מצפנת פענח). **לשון זו חביבה עליהם** (לב אריה' פרשת ויצא אות כז ד"ה ויאמר אלי ואינם מכירים שום שפה אחרת) (כתם פז' על זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה כיון שאתחלף לישנהו). וראה שם שזה למעט 'בת קול' וכן גבריאל המלאך שיודעים שפות נוספות). **וזה מה שאומרים בברכת יוצר אור של תפילת שחרית 'וְאֶשֶׁר מְשַׁרְתָּיו כָּל־עוֹמְדֵי בָרוֹם עוֹלָם וּמְשַׁמְעֵים בְּיַרְאָה יַחַד בְּקוֹל דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וְמַלְאָךְ עוֹלָם'** (מתוך תפילת שחרית), **"בְּקוֹל דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים"** – **היא לשון הקודש** (פירושו סידור התפילה: לבעל 'הרוקח' פרק מ' יוצר אור ד"ה יוצר משרתיו). **ולמד מוסיפים ואומרים שם "וכלם מקבלים עליהם על מלכות שמים זה מזה ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרים בנחות רוח בשפה ברורה ובנעימה"** (מתוך תפילת שחרית) **"בשפה ברורה"** – **היא לשון הקודש המבוררת** (פירושו סידור התפילה: לבעל הרוקח פרק מ' יוצר אור ד"ה בשפה ברורה). **לכן התיבות "בשפה ברורה" עם הכולל יוצא גמטריא 'לשון הקודש'** (טעמי המצוות' לר' מנחם רקנאטי בחלק יוצר אור ד"ה בשפה ברורה).

הקב"ה ברא את עולמו בלשון הקודש (בראשית רבה יח, ד) **על ידי צירופי האותיות** (יקומץ המנחה' לר' צדוק הכהן מלובלין חלק ב אות ז) **שבתורתו. ועל כן הטביע בטבע העולם שאם ייוולד תינוק והוא לא ישמע מאחרים שום לשון בתחילת דיבורו – אזי יהיה תחילת דיבורו** (מעבר יבק' שפתי רננת סוף פרק מג, עפ"י רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה מדבר בלשון) **מעצמו** (מגדל עוז' ליעביץ חלק לח עליית הלשון פרק שני ד"ה ומדברים בלשון הקודש) **בלשון הקודש** (מעבר יבק' שפתי רננת סוף פרק מג, עפ"י רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה מדבר בלשון, 'מגדל עוז' ליעביץ חלק לח עליית הלשון פרק שני ד"ה ומדברים בלשון הקודש) **בלי שום לימוד מאחרים, כי הוא הלשון שכבר מוטבע בו** (מגדל עוז' ליעביץ חלק לח עליית הלשון פרק שני ד"ה ומדברים בלשון הקודש). **כך היה עם אדם הראשון שדיבר בלשון הקודש אף שלא למד מאחרים** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כב ד"ה מדבר בלשון), **וכך היה גם עם המלאכים שנפלו מן השמים ונשאו את בנות האדם** (ראה בראשית ה, ד) **שכשהם היו מולידים, מיד היו הילדים עומדים על הרגליים ומדברים בלשון הקודש** (פרקי דרבי אליעזר' פרק כב ד"ה ואומר הנפילים) **אף שלא למדו עדיין שום לשון מאבותיהם** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה מדבר בלשון) (להרחבה על אותיות לשון הקודש ראה מאמרנו לפרשת בראשית – כ"ב אותיות לשון הקודש').

וכן היה גם בניסיון הראשון שהתנסה בו אברהם אבינו. **שכאשר הוא נולד ביקשו כל גדולי המלכות להורגו ולכן החביאו אותו במשך שלש עשרה שנה במסתור מתחת לארץ** (פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה עשרה), **ואף על פי כן הכיר את בוראו בהיותו בגיל שלוש שנים** (ראה גמי' נדרים דף לב ע"א) **ולא התפתה כמו בני דורו לעבוד את השמש והירח. ואז הוא היה מדבר מאלי** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה לאחר י"ג שנה) **בלשון הקודש** (פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה עשרה) **מבלי שאף איש לימד אותו את הלשון באותן שלש עשרה שנה** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה מדבר בלשון). וראה 'מעבר יבק' שפתי רננת סוף פרק מג שהיה בזה עוד מעשה שאירע במשך הדורות). **אמנם הקב"ה לא דיבר עם אברהם אבינו במשך שנים רבות בלשון הקודש אלא בלשון תרגום שנאמר "אחר הדברים האלה הִזְהַר דָּבָר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחְזֶה לֵאמֹר"** (בראשית טו, א), **וכמו שהיה אצל בלעם "נֶאֱמַר שְׁמַע אֲמָרִי אֶל אֲשֶׁר מַחְזֶה שְׁדֵי יַחְזֶה"** (במדבר טו, א). **ורק אחרי שאברהם נימול החל הקב"ה לדבר עמו בלשון הקודש, לכן הוא נקרא בשעת המילה 'אברהם' שהוא נוטריקון 'אב המון גוים' שהן תיבות מתוך לשון הקודש** (ישנו אברהם' לר' אברהם פלאגי חלק א מערכת מ ערך מילה אות לח).

דור מגדל בבל הצליח במעשיו כי כולם היו מדברים אז לשון הקודש

ה' יתברך דיבר עם אדם וחוה בלשון הקודש. ואחר כך המשיכה לשון זו דור אחר דור (מגדל עוז' ליעביץ חלק לח עליית הלשון פרק שני ד"ה הקבלה), **עד שבימי דור הפלגה כל העולם היו מדברים בלשון הקודש** (רבינו בחיי' בראשית יא, ט, ועפ"י 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כד ד"ה רבי שמעון אומר) **כפי לשונם של מלאכי השרת** (עפ"י 'תוספות' להחיד"א על 'אבות דברי נתן' פרק לו ד"ה שלשה כמלאכי השרת. עיי"ש). **וזהו מה שנאמר "וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שִׁפְהָ אֶחָת וְדִבְרָה אֶחָדִים"** (בראשית יא, א), **"דְּבָרִים אֶחָדִים"** – **שהיו מדברים בלשון יחיד של עולם** (גמי' ירושלמי דף י פרק א הלכה ט, 'אגרא דכלה' פרשת נח פרק יא, א ד"ה ויהי) **בלשון הקודש, שהיא "שפה אחת" המיוחדת שבכל הלשונות** (כתם פז' לר' שמעון לביא על זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה ואי תימא לישנהו). **לכן התיבות "שפה אחת" עם הכולל יוצא גימטריא 'לשון הקודש'** (פירושו סידור התפילה: לבעל הרוקח תפלת ראש השנה פרק קכט ד"ה ורוממתנו מכל הלשונות, כתם פז' לר' שמעון לביא על זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה ואי תימא לישנהו) (להרחבה בעניין מגדל בבל ראה מאמרנו לפרשת נח – דור מגדל בבל).

ומשום שאנשי מגדל בבל ידעו ודיברו את 'לשון הקודש' (זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה ויאמר ה' הן עם אחד) **שהיא לשונם של מלאכי השרת** (זוהר פרשת נח דף עד ע"ב סתרי תורה ד"ה קומטורא) **זה סייע להם להצליח בבניית המגדל** (זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה ויאמר ה', זוהר פרשת נח דף עה ע"א סתרי תורה ד"ה וירד ה'), **כי ככלו להשתמש 'בשמות הקודש' ובהשבעות המלאכים** (תורת נתן וליקוטים ממחרתיו' פרשת נח ד"ה ולזה אמר וירד ה'. ראה 'אור החמה' על זוהר פרשת נח דף עה ע"ב מהרמ"ק) **ולעשות מה שהם רוצים** (ליקוטי תורה' להאר"י ז"ל פרשת נח) **כפי שנאמר בסמיכות 'וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשִׁפְהָ אֶחָת לְכֻלָּם וְזֶה חֲחָלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת"** (בראשית יא, ו). **אמנם אם היו מדברים בלשון אחרת שמלאכי השרת לא מכירים בה, היתה נגרעת מחשבתם** (זוהר פרשת נח דף עד ע"ב סתרי תורה ד"ה קומטורא) **ולא היו יכולים לפעול כלל** (ליקוטי תורה' להאר"י ז"ל פרשת נח). **וכך אכן נעשה להם בסוף,**

כפי שאמר ה' יתברך למלאכים "הֲבֵנָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתֶיךָ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתַי רַעְיוֹנִי" (בראשית יא, ז) (ראה 'תרגום יונתן' בראשית יא, ז). ועל ידי שהחליף את שפתם ללשונות אחרים לא יכלו עוד אותם אנשים לעשות את רצונם כי צבא השמים מכירים רק את 'לשון הקודש', ובזה נשבר כוחו של דור הפלגה כפי שנאמר מיד אחר כך "וַיִּנְחְדְּלוּ לְבָנֵת הָעִיר" (בראשית יא, ח) (וזהו פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה ויאמר ה' הן וד"ה תא חזי דהא).

עד דור הפלגה הנהגת השכינה הקדושה היתה מתפשטת על כל העולם לכן היו כולם מדברים ב'לשון הקודש'. אך אחרי דור הפלגה ההנהגה הישירה של השכינה הצטמצמה למקומם של שם ועבר הצדיקים שבידיהם נשארה לשון הקודש (הרמ"ד וואלי בראשית פרק י פרשת נח ד"ה אמנם דע כי פירוט), ואז לשון זו נקראה גם בשם 'עברית' על שמו של עבר (מגדל עוז' ליעב"ץ חלק לח עליית הלשון פרק שני ד"ה הקבלה) לפי שהתקיימה בזרעו אחריו (הרמ"ד וואלי בראשית פרק יא ד"ה ויהי כל הארץ) הוא אברהם אבינו, שלא חטא עם אנשי דור הפלגה. לכן אברהם נקרא "העברי", שנאמר "וַיִּבְרָא הַפְּלִיט וַיִּגְדַּל לְאַבְרָם הָעֵבְרִי" (בראשית יד, יג) על שם שהיה מדבר בלשון עברית (ראה 'בראשית רבה' מב, ח) (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק כו ד"ה מדבר בלשון). 'לשון הקודש' המשיכה בשלושת אבות העולם ומשם לזרעם שהוא זרע קודש. לכן בשעה שבא יוסף לפני פרעה מלך מצרים, ידע פרעה שבעים לשון אך לא ידע את 'לשון הקודש' כפי שידע יוסף, כי בכל העולם לא ידעו מאומה משפה זו אלא רק אברהם וזרעו לבדו במסורת איש מפי איש. ובדבר זה גם הוכיח יוסף לְאָחֵיו כי הוא מבית אביהם, כאשר דיבר עמם בלשון הקודש (ינור הקודש' על מדרש 'בראשית רבה' פרשה צג אות יא).

האומות קיבלו שבעים לשונות וישראל נשארו עם לשון הקודש

הקב"ה חילק את דור הפלגה לשבעים אומות ושם עליהם שבעים שרים רוחניים שניהגו אותם, ונתן להם שבעים לשונות (ורבינו בחיי בראשית יא, ט, הרמ"ד וואלי בראשית פרק י פרשת נח ד"ה אמנם דע כי פירוט). וכפי הלשון של השר השולט כך קיבלה כל אומה את לשונה (ישפתי כהן על התורה' פרשת האזינו ד"ה ובמדרש היה ר' מאיר) כי כל שר ושור עיקרו הלשון של אותה האומה וכאותיותיה כן עצמותו של השר (ייערות דבש' לר' יהונתן אייבשיץ חלק ב דרוש יב ד"ה וכמו שמרכבה). וכשם שכל שר משונה מחברו, כך כל אומה יש לה לשון משונה מחברתה. זה גם הטעם שבמשך הזמן השתנו לשונותיהם של הגוים, כמו שלשון יווני השתנה ללאטיני ואחר כך השתנה ללשון איטלקי או צרפתי או ספרדי או שאר הלשונות הידועים – כי השינוי הזה אירע להם מחמת שינוי שהיה להם בשרים הממונים למעלה (הרמ"ד וואלי בראשית פרק י פרשת נח ד"ה ומי'ש בכלם ללשונותם). ואף שממתן תורה ואילך נודעה 'לשון הקודש' גם לגוים כאשר החלו להעתיק את התורה, אך מכל מקום אם גוי ידבר ב'לשון הקודש' הרי שלשונו היא סְרוּחָה כי אינו מחלקו וגורלו של 'לשון הקודש' לר' יחיאל מיכל על מדרש 'בראשית רבה' פרשה צג אות יא).

עם ישראל נשאר תחת הנהגה ישירה של ה' יתברך, לכן לא השתנה לשונם מ'לשון הקודש' (הרמ"ד וואלי בראשית פרק י פרשת נח ד"ה ומי'ש בכלם) והיתה לשונם נפרדת מאותם שבעים לשונות חדשים (עפ"י מהרש"א גמ' סוטה דף לו ע"ב ד"ה למחר כל לישנא). ואף כשעם ישראל גלו בין אומות העולם ודיברו בלשונות הגוים הרי זה היה מהכרח הגלות על מנת לעשות את לחמם, אבל כל ענייני התורה והעבודה היו קבועים אצלם בלשון הקודש שהוא לשון אביהם שבשמים (הרמ"ד וואלי בראשית פרק י פרשת נח ד"ה ומי'ש בכלם). מעין זה היה כאשר ישראל היו בגלות מצרים, שהם היו שומרים על לשונם ומדברים בלשון הקודש (ראה 'שיר השירים רבה' ד, יב ד"ה אמר רבי פנחס). לכן אף ש'שערי הטומאה' שנפלו בהם ישראל לא היו מניחים אותם לצאת מארץ מצרים, הרי ש'לשון הקודש' שדיברו בה היה להם למסתור ומגן מהסטרא אחרא, והיא הצילה אותם (בגדי אהרן' לר' אהרון דרשן תאומים פרשת נשא דף ד ע"ב טור א ד"ה 'או יובן עפ"י' בשם חכמי האמת). ובדבר זה יש מעלה, שאם איש ישראל יגור באיזה אומה מאומות העולם אך לא ידבר כלל בלשונם, הוא לא יהיה מסור תחת השר של אותה האומה (יילקוט מנחם' בליקוטים ערך 'לשון' כפי שהבטיח הרבי מרימנוב ז"ל).

כשם שהבורא הוא אלקי האלקים ועליון על כל השרים של מעלה, כך גם לשון הקודש עליונה על כל הלשונות (ורבינו בחיי בראשית יא, ט). לכן נתקן שהברכות והקללות שנאמרו לישראל בהר גריזים ובהר עיבל יהיו דווקא בלשון הקודש. כי לא היה כבוד לישראל שימשכו להם ברכות באחת מלשונות הגוים. וגם לא היה ראוי שיתקללו באחת מלשונות הגוים – שיש בזה פחיתות לישראל שימשך קללה מלשונם וכאילו הם מתקללים מהם (יידו בכלי לבעל 'שבת מוסרי' סימן תתיב). לכן גם כל ישראל הנמצאים בארץ ישראל ראוי להם לדבר דווקא ב'לשון הקודש' ולא בלשונות הגוים, כדי שלא לייקר את לשונם ולא להכניס חול בקודש (ישפתי כהן על התורה' פרשת האזינו ד"ה ובמדרש היה ר' מאיר). שאין בכל שבעים הלשונות שקיבלו אומות העולם אף לשון שיש בה קדושה, כמו שיש בלשון הקודש (ידעת חכמה' למהר"ל פוחוביצ'ר בפירושו סולת בלולה דף ל ע"ב סימן קנו אות ב ד"ה ז"ל האר"י ז"ל בשם ספר קרבן שבת לר' בצלאל הדרשן. וראה שם שיש קצת קדושה בלשון התרגום ואכמ"ל).

תיבות מלשון הקודש נכנסו בתוך הלשונות של אומות העולם

לשון הקודש היא שורש כל שבעים הלשונות שבארץ (יבעל שם טוב על התורה' פרשת נח אות קעג מספר 'צפנת פענח' בשם הבעש"ט) וממנה חיונת. לכן כאשר הקב"ה בלבב את כל הלשונות בדור הפלגה, הוא השאיר דבר מתוך לשון הקודש בכל אחת מהלשונות (מאור עינים' פרשת נח ד"ה ויהי כל הארץ) של שבעים האומות (ישל"ה הקדוש' מסכת פסחים מצה עשירה ד"ה ובוזהו פרשת אחרי מות), ואלו הן מספר תיבות שהיו חלק מלשון הקודש ונכנסו בתוך לשונות הגוים (ישל"ה הקדוש' תורה שבעל פה ד"ה ובכלל פה קדוש הוא, 'נחל קדומים' להחיד"א פרשת ואתחנן אות יד), והם השתכחו מלשון הקודש עד שנראות ממש כחלק מלשונות הגוים. תיבות אלו מהוות את החיות והרוחניות שבלשונות ותיבות הגוים (פירושו להחיד"א על מסכת סופרים פרק א' ד"ה 'ועדיין צריכין אנו' בשם ר' אלעזר נחום, 'נחל קדומים' להחיד"א פרשת ואתחנן אות יד). מטעם זה גלו ישראל בין האומות כדי לברר את האותיות הקדושות שהתערבו ביניהם. ועל ידי עסקם ודיבורם עמהם, הם מעלים אותן אל שרשם (מאור עינים' פרשת נח ד"ה ויהי כל הארץ).

לכן כל התיבות שהוזכרו בתלמוד ובמדרשים בלשון יווני (מדרש תלפיות' למחבר הישבת מוסרי' ענף אפיקומן ד"ה לא מפני שאפיקומן) או בלשון אפריקי או בלשון מצרי (פירושו להחיד"א על מסכת סופרים פרק א' ד"ה 'ועדיין צריכין אנו') או בלשון פרסי (נחל קדומים' להחיד"א פרשת ואתחנן אות יד) או בשאר הלשונות (מדרש תלפיות' ענף אפיקומן ד"ה לא מפני שאפיקומן) אין הם לשונות של גוים המעורבים חלילה בתורתנו הקדושה (ישל"ה הקדוש' מסכת פסחים מצה עשירה ד"ה ובוזהו פרשת אחרי מות), אלא אדרבא, הן היו מעיקרן תיבות של לשון הקודש שנפלו בתוך שבעים הלשונות בעת בלבול הלשונות בדור הפלגה, וחכמים ליקטו את אותן התיבות מבין האומות על ידי רוח קודשם על מנת להשתמש בהם בספרי הקודש, כי קודש הן (מדרש תלפיות' ענף אפיקומן ד"ה לא מפני שאפיקומן).

כך במצות תפילין נאמרה בה התיבה "לְטוֹטְפֹת" (דברים יא, יח) שהיא בלשונות אחרים. כי 'טט' בלשון כתפי הוא 'שתים', ו'פת' בלשון אפריקי הוא 'שתים' (ראה גמי סנהדרין דף ד ע"ב, גמי זבחים דף לו ע"ב, גמי מנחות דף לד ע"ב) (שלייה הקדושה מסכת פסחים מצה עשירה ד"ה ובזוהר פרשת אחרי מות). וכן התיבה 'קְשִׁיטָה' (בראשית לג, יט) הוא בלשון אפריקי, שהרי שם קוראים לערך כסף הנקרא 'מעה' בשם 'קשיטה'. וכן בעניין קניית מערת המכפלה נאמרה התיבה "פְּרִיטִי" (בראשית כ, ה) שבלשון כרכי הים היו קורין למכירה בשם 'כירה' (ראה גמי ראש השנה דף כו ע"א) (פירוש להחיד"א על מסכת סופרים פרק א' ד"ה יועדין צריכין אנו).
 וכן על התיבה "וְאֶתְהֵן" (ויקרא כ, יד) שבלשון יווני 'הן' הוא 'אחת' (ראה רש"י ויקרא כ, יד, גמי סנהדרין דף עו ע"ב) (שלייה הקדושה תורה שבעל פה ד"ה ובכלל פה קדוש הוא). ועוד אמרו שהתיבה 'אפיקומן' היא תיבה יוונית, אך היא גם נוטריקון 'אפיקו-מיני-מזונות' (ראה רש"י גמי פסחים דף קט ע"ב ד"ה וגזיליא דאבא) כי היא למעשה תיבה שמקורה בלשון הקודש (מדרש תלפיות) למחבר הישבת מוסרי ענף אפיקומן ד"ה לא מפני שאפיקומן). וכן יש בעוד הרבה מקומות (שלייה הקדושה מסכת פסחים מצה עשירה ד"ה ובזוהר פרשת אחרי מות) גם בספרי הנביאים והכתובים (פירוש להחיד"א על מסכת סופרים פרק א' ד"ה יועדין צריכין אנו).

מלאכי השרת מעלים רק את התפילות שנאמרות בלשון הקודש

כאשר אדם מתפלל בלשון הקודש ראויה תפילתו להתקבל (שלייה הקדושה מסכת ראש השנה ד"ה או נקט לשון ארמי) שתיבות אלו של 'לשון הקודש' עומדות ברומו של עולם ואין ערוך להן (נפש החיים לר' חיים מוולוז'ין שער ב סוף פרק יג בהגהה), ומזדככת רוחניות האותיות שלהן והן נכנסות בעולם המלאכים ומתעלות הלאה (אור החמה לר' אברהם אזולאי על זוהר פרשת נח דף עד ע"ב סתרי תורה ד"ה 'אשתמודע' מהרמ"ק). ומלאכי השרת בעצמם מיישרים ומכניסים את אותה התפילה לפניו מן הפרגוד – לפי שהעולם נברא בלשון הקודש ומלאכי השרת בעצמם משתמשים בה (שלייה הקדושה מסכת ראש השנה ד"ה או נקט לשון ארמי).

אך אם אדם מתפלל בשאר הלשונות שאינן קודש, אין תפילותיו מזדככות ברוחניותן לעלות למעלה (אור החמה על זוהר נח דף עד ע"ב סתרי תורה ד"ה 'אשתמודע' מהרמ"ק), ואין מלאכי השרת מסייעים לתפילתו (שלייה הקדושה מסכת ראש השנה ד"ה או נקט לשון ארמי) כי הם אינם יודעים ואינם מכירים בלשונות אחרים (זוהר פרשת נח דף עה ע"ב ד"ה תא חזי) וגם לא מכירים בפניו של המתפלל בהם (מאמר אס כל חי' להרמ"ע מפאנו חלק א סימן לא). לכן גם אם אדם מתפלל על חולה, צריך להתפלל בלשון הקודש ולא בשאר הלשונות מפני מלאכי השרת, אלא אם מתפלל סמוך לחולה שאז השכינה נמצאת מעל ראשו ויכול להתפלל בכל לשון (ראה גמי שבת דף יב ע"ב) (מזמור לאספי דיני מצות ביקור חולים ד"ה הבא לכבוד), וזה בדומה למה שהותר להתפלל בציבור בשאר לשונות (ראה שו"ע או"ח סימן קא סעיף ד) כי הקב"ה מקבל את תפילת הרבים בלי אמצעי של מלאכים (באר היטב' שו"ע או"ח סימן קא סעיף ד אות ז, משניב סימן קא סעיף ד' ס"ק י"ג וט"ו ועיי"ש).

אמנם אם המתפלל הוא 'עני' בדעת כלומר שאינו מבין בלשון הקודש, אך הוא שופך ליבו לפני ה' הבוחן כליות ולב – יכולה תפילה זו להיות נחת רוח לפניו יתברך יותר מתפילה בלא כוונה בלשון הקודש (מאמר אס כל חי' להרמ"ע מפאנו חלק א סימן לא). ועליו נאמר "תְּפִלָּה לְעֵנִי כִי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּף שִׁיחוֹ" (תהלים קב, א) – שאם האדם הוא "עני" בדעת 'לשון הקודש' אל יחוש אם מלאכי השרת אינם מסייעים לתפלתו שבלשון לעז, אלא "לְפָנַי הִי" לבדו "יִשְׁפָּף שִׁיחוֹ" גם בלי סיוע ממלאכי השרת (ידי יהודה' על 'מאמר אס כל חי' להרמ"ע מפאנו סימן לא). מכל מקום, אם האדם לא יכול לכוון כראוי יזהר להתפלל רק בלשון הקודש, כי התיבות של לשון הקודש בעצמן קדושתן למעלה, ועולה התפילה כהוגן (ביאור הלכה: או"ח סימן קא ד"ה יכ"ל) עם מלאכי השרת שמעלים את התפילות.

בלשון הקודש יש קדושה וראוי להיזהר מלדבר בה במקומות מטונפים

היה מנהג בישראל שאם אחד היה חולה, היו מספרים זאת בלשון לעז שהיו המורגלים בה ולא בלשון הקודש. ואילו כשהיה גוי חולה, היו אומרים בלשון הקודש "פלוגי הוא חולה". והטעם בזה, משום שהדיבור בלשון הקודש מסוגל להתקיים, וכיון שלא רצו שיתקיים על איש מבני ישראל לכן היו אומרים בלעז ולא בלשון הקודש, מה שאין כן על גוי. כמו כן גם התנא בפרקי אבות כשלא רצה שיחולו דברי קללה על ראשם של ישראל, נשמר בדיבורו שלא לדבר בלשון הקודש אלא בלשון ארמית "הוא הִזָּה אוֹמֵר נִגְדַ שְׁמָא אָבֵד שְׁמָה, וְדָלָא מוֹסִיף יֶסֶף, וְדָלָא לְיָף קֶטְלָא חֲבִי, וְדָאֶשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַגָּא חֲלָף" (משנה אבות א, ג) (דברים נחמדים' למהרצ"א מדינוב אבות פרק א משנה ג) שפירושו "מי שנמשך שמו למרחוק מתוך שררה ורבנות – יאבד שמו, ומי שלא מוסיף בלימודו – יאסוף אל עמיו, ומי שלא לומד – חייב מיתה, ומי שמשתמש בכתרה של תורה – יחלוף ויעבור מן העולם" (רבינו עובדיה מברטנורא' פרקי אבות א, ג).

וכך נאמר בעת הברכות והקללות על הר גריזים וחר עיבל "וַיִּצְוּ מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִיזִים בְּעֵבְרָתְךָ אֶת הַיְרֵדָה שְׁמְעוּ וְלִי וַיְהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכֶר וַיֹּסֵף וּבְנֵימִן: וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה בְּחַר עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וְאֶשֶׁר וַיְזַבְּלוּ דָן וְנַפְתָּלִי: וְעֵנָה הַלִּוִּים וְאֶמְרוּ אֵל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם" (דברים כז, יא – יז), ולמדו רבותינו כי הלויים אמרו את הברכות והקללות דווקא בלשון הקודש (ראה גמי סוטה דף לג ע"א), משום שהיה צריך שיהיה קיום לברכות שניתנו לישראל, וזה יכול היה להיות דווקא בלשון הקודש כי סגולתה לתת כוח שיתקיים הדבר, שהרי בלשון זו נבראו השמים והארץ וכל הנבראים הקיימים בעולם. ואף הקללות היו צריכות להיאמר בלשון הקודש, כיון שקללות אלו מוכרחות לקבלת התורה (ראה גמי סוטה דף לו ע"א – ע"ב) וגם להם צריך שיהיה כוח קיום (ברכה משולשת' לבעל 'בני יששכר' מסכת סוטה פרק ז מ"ה).

צריך כל אדם לשמור על קדושת לשון הקודש. לכן אף שהותר לדבר בלשון הקודש במקומות מטונפים, הרי שזה מותר דווקא מדוחק כגון לבקש דבר הצריך לאדם שם בעת ההיא. אבל מי שיודע ומכיר לשון אחרת ודאי חייב לנהוג חומרה בעצמו ולדבר שם באותה לשון, כי צריך להיזהר שלא לזלזל בקדושת לשון הקודש (ומגדל עוז' ליעב"ץ חלק לח עליות הלשון פרק שני ד"ה ומדברים בלשון הקודש). והוא הדין שצריך להיזהר בזה במקומות שיש בהם עבודה זרה. מטעם זה היו כאלה בגלות שהרגילו את בנייהם שלא לדבר בלשון הקודש (הגהות החתם סופר על המגן אברהם או"ח סימן פה אות ב). וכבר היה מעשה באדם אחד שהאריך ימים וכששאלו אותו במה זכה לכך, אמר שלא היה מדבר בלשון הקודש בבית המרחץ ובבית הכסא אפילו בדברים של חול שהותרו. וסיפר שהואיל והוא עשה גדר ותוספת, לכן הוסיפו גם לו על שנותיו (ספר חסידים' סימן תקצ"ד).

ירגיל כל אדם את עצמו לדבר בלשון הקודש ובפרט בשבתות וימים טובים

אשרי מי שמרגיל את עצמו לדבר בלשון הקודש (ושל"ה הקדוש' מסכת שבת ד"ה ובדיבור ארו"ל בפרק) **להיותה שגורה על פיו. לפי שהיא לשון צחה המועילה לנשמה** (קב הישר' פרק ג ד"ה וטוב יותר להרגיל) **ומזככת אותה** (ייסוד יוסף' רבו של בעל יקב הישר' פרק ג ד"ה וטוב יותר) **ואין שיעור למעלתה** (ידעת חכמה' שער השבת סוף פרק אחת עשרה ד"ה יקדושת הדיבור' בשם השל"ה הקדוש). **וגם כאשר הבן הקטן מתחיל לדבר, ירגיל אותו האדם לדבר בלשון הקודש** (יאור צדיקים' חלק ספר מוסר נושא ייסוד גדול בגידול הבנים' אות ג) **וְלִמְדוּ עִם בְּנֵי בָנוּ כָּל דָּבָר בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כְּדֵי שִׁירְגִיל אֶת עַצְמוֹ בַּקְדוּשָׁה לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן זֶה וְלֹא בַשָּׂר לְשׁוֹנוֹת** (קב הישר' פרק פב ד"ה הזכות השלישית). **ואם אינו מדבר עמו לשון הקודש ואינו מלמדו תורה ראוי לו כאילו הוא קוברו, שנאמר "וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם"** (דברים יא, יט) **ואחר כך נאמר "לְמַעַן יִרְבּוּ יַמְיָכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם"** (דברים יא, כא), **וזה כדי לומר שאם מלמדים את הבנים ומדברים עמם בלשון הקודש אז ירבו ימיכם וימי בניהם, ואם לא אז חלילה ההיפך** (זכר דוד' מאמר שני תחילת פרק א ד"ה יוצר האדם דף א ע"א).

לכן צריכים ישראל שבגלות לדבר עם הנערים בלשון הקודש, כדי שלא יהיו כמו אחרי גלות בית ראשון שאז נאמר "גם בְּיָמֵינוּ הָיָה רְאִיתִי אֶת הַיְהוּדִים הַשִּׁיבּוּ נְשִׁים אֲשֶׁר־דִּבְּרוּ עִמָּנוּ מִדְּבַר אֲשֶׁר־דִּבְּרוּ וְאִינֶם מְפִירִים לְדַבֵּר יְהוּדִית וְכָל־שׁוֹן עִם נָאֵם" (נחמיה יג, כג - כד) (זכר דוד' מאמר שני תחילת פרק א ד"ה יוצר האדם דף א ע"א). **כי ישראל שבגלות נשאו נשים נוכריות שנאמר "רְאִיתִי אֶת הַיְהוּדִים הַשִּׁיבּוּ נְשִׁים אֲשֶׁר־דִּבְּרוּ עִמָּנוּ מִדְּבַר אֲשֶׁר־דִּבְּרוּ וְכִי־וָאֵלֶּיךָ הָלְלוּ לֹא הָיוּ יוֹדְעוֹת אֶת לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, לְכֵן לִמְדוּ אֶת בְּנֵיהֶם שְׁנוּלוֹד לְהֵן לְדַבֵּר בְּשֵׁפֶת עַמִּם. וְכֵן יִשְׂרָאֵל שִׁכְחוּ בְּגִלּוֹת אֶת לִשׁוֹן אֲבוֹתָם, וְהָיָה נִשְׁאָרָה רַק אֶצֶל חֲכָמֵי הַדּוֹר הַהוּגִים בְּתוֹרַת ה' תְּמִיד. מִטַּעַם זֶה שְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל רַבִּים מְעוּלֵי בָבֶל הָיוּ שְׁמוֹת שְׁנִלְקָחוּ מִלְּשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם. וְכִשְׂרָאָה עֲזָרָה הַסּוֹפֵר וְסִיעָתוֹ שֶׁנִּשְׁתַּכַּחַה לִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, הֵם הוֹצִרְכּוּ לְתַרְגָּם אֶת הַתּוֹרָה לְלִשׁוֹן אַרְמִי כְּדֵי שֶׁהַמּוֹן הָעַם יִבִּין** (ראה גמ' סנהדרין דף כא ע"ב בשם מר זוטרא) (זכר דוד' מאמר א פרק פב דף רכז ד"ה ואם מצאנו).

ומטעם זה תיקנו אנשי כנסת הגדולה את נוסח התפילות שבמשך היום דווקא בלשון הקודש, אף שתפילה יכולה להיאמר בכל לשון, כי הם ראו שבעקבות חורבן בית המקדש הראשון התערבו ישראל בין הגוים ונולדו להם בנים בארצותיהם והיתה שפתם משובשת ומעורבת מלשונות הנוכריות, עד שלא היה יכול אפילו אחד מהם להתפלל ולדבר כל צרכו בלשון עברית אלא רק בשימוש ותערובת לשון נכרית וכך 'לשון האמת' היתה כלה ונחרצת ונכחדת מן הארץ. לכן כשראו אנשי כנסת הגדולה את הרעה החולה הזאת, הם החליטו לתקן את התפילות בלשון הקודש, בשפה ברורה ולשון קצרה זכה ברה וישרה ומטהרת מכל חלאת לשון נוכרית, שיש בכוחה לעורר כוחות עליונים בנקל ולעלות במעלות רוחניות. וכוונתם שעל ידי כך כולם יהיו מתפללים ומברכים בשפה אחת ולשון אחת של עברית (זכר דוד' לר' דוד זכות ממדינת מאמר שני סוף פרק א ד"ה יוצר האדם דף ב ע"א ד"ה ואחרי הודיע ה' יד"ה אביטה נא וראה).

וביום השבת (ושל"ה הקדוש' מסכת שבת ד"ה ובדיבור ארו"ל בפרק, ידעת חכמה' למהר"ל פוחוביצר שער השבת סוף פרק אחת עשרה ד"ה יקדושת הדיבור' בשם השל"ה הקדוש) **אין לדבר אלא בלשון הקודש** (יאור צדיקים' למהר"מ פאפירש סימן כט אות כח, 'של"ה הקדוש' מסכת שבת ד"ה ובדיבור ארו"ל בפרק), **כי היא אות בין ה' יתברך לבין עם ישראל וקדוש היום לה'** (ושל"ה הקדוש' מסכת שבת ד"ה ובדיבור ארו"ל בפרק, ידעת חכמה' למהר"ל פוחוביצר שער השבת סוף פרק אחת עשרה ד"ה יקדושת הדיבור' בשם השל"ה הקדוש). **וכן נוהגים אנשי מעשה שלא לדבר בשבת בלשון זרה אלא רק בלשון הקודש, ואפילו בדברים שהם הכרחיים** (ושל"ה הקדוש' מסכת שבת ד"ה ובדיבור ארו"ל בפרק). **ויש להזהר בזה גם בימים טובים** (יאור צדיקים' למהר"מ פאפירש סימן כט אות כח). **וכך נהג האר"י ז"ל שהיה נזהר לא לדבר בליל שבת או ביום שבת בלשון לעז** (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי ליל שבת דרוש א' ענין סעודת שבת ד"ה ענין המנהגים) **אלא רק בלשון הקודש** (יפרי עץ חיים' למהר"ח ז"ל שער השבת סוף פרק כא). **ורק אם היה מספר איזה דְרוֹשׁ לַחֲבֵרִים וְרָאָה שְׁצָרִיךְ לְאֹמְרוֹ בְּלִשׁוֹן לַעֲזֵי שִׁיבָנוּ הַשּׁוֹמְעִים** (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי ליל שבת דרוש א' ענין סעודת שבת ד"ה ענין סעודת שבת ד"ה ענין המנהגים) **היטב – היה מבארו בלשון לעז** (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי ליל שבת דרוש א' ענין סעודת שבת ד"ה ענין המנהגים, יפרי עץ חיים' למהר"ח ז"ל שער השבת סוף פרק כא). **והיה האר"י ז"ל נזהר בזה אפילו עם אשתו שהיה מדבר עמה רק בלשון הקודש ביום שבת, אף שבהיותו במצרים לא היה נמצא בביתו כל השבוע אלא רק ביום שבת קודש** (ילקוטי השי"ס' להאר"י ז"ל חלק שבי' האר"י ד"ה ולא הקך לביתו).

לעתיד לבוא גם כל אומות העולם ידברו רק בלשון הקודש

הקב"ה קרא שמות בלשון הקודש לשמים ולארץ ולכל אשר בהם, ולכל המלאכים ומחנות הצבא אשר בשמים. בלשון זו אמר את כל דברי התורה לעם ישראל ואת דברותיו הקדושות אשר בהר סיני, ובה התנבא את כל הנבואות ביד נביאיו, וכן כל שאר דברי הקדושה. בלשון זו גם נקראים שמותיו הקדושים כגון א-ל, אלהים-ם, צבאות, שד-י ושם הוי"ה הגדול והמיוחד – **ומכל טעמים אלו נקראת לשון זו 'לשון הקודש'** (רמב"ן שמות יג, ג). ועל כך שישאל זכו ללשון הקודש, תיקנו רבותינו לשבח ולהודות בכל שלושת הרגלים – **"אֵתָהּ בְּחֻרְתָּנוּ מִכָּל הַעַמִּים אֲהַבְתָּ אֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרִמַּמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת"** (מתוך תפילת עמידה לשלושת הרגלים), **"וְרִמַּמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת" – של אומות העולם, על ידי שנתן לישראל את לשון הקודש** (פירושו סידור התפילה' לבעל הרוקח פרק קכ תפלת המועדים ד"ה אתה בחרתנו) **שאין שיעור למעלתה** (עפ"י 'השל"ה הקדוש' מסכת שבת ד"ה ובדיבור ארו"ל בפרק).

לשון הקודש נשארה שפתם של עם ישראל הנמצאים תחת הנהגת ה' יתברך (עפ"י הרמ"ד וואלי בראשית פרק י פרשת נח ד"ה ומי"ש בכלם ללשונותם), **אך לעתיד לבוא גם כל אומות העולם ידברו בלשון הקודש** (ילקוט שכתה' לבעל ילקוט חדשי' ערך 'מישיח ותחיית המתים' אות כד בשם הציוני) **כמו שנאמר "כִּי אֶזְרָא אֶת־הַפָּהּ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקֹרֵא כָּל־שֵׁם ה' לְעִבְדוֹ שֶׁכֶּם אֶחָד"** (צפניה ג, ט) (הרמ"ד וואלי בראשית פרק יא פרשת נח ד"ה ואלה תולדות שם), **"שְׁפָה בְּרוּרָה" – היא 'לשון הקודש' הנקראת שפה ברורה ונקיה אל מול שפתם של הגוים** (מצודת ציון' צפניה ג, ט). **ועתידים הגוים לעזוב את כל הלשונות הזרים שהם מדברים בהם, ולדבר רק בלשון הקודש** (מצודת דוד' צפניה ג, ט). **ולכך רומז גם הפסוק "וְהָיָה ה' לְמִלְכָּךָ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיָה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד"** (זכריה יד, ט) **כלומר שלא ידברו אז כי אם בלשון הקודש אשר בו נמצא שמו של השם הנכבד** (מדרש תפילות' ענין יחוד ד"ה ביום ההוא יהיה). **במהרה בימינו, אמן.**

העלון השבוע גם לעילוי נשמת: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: שרה סילבני בת עזיזה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: יפה (מוכתרת) בת שרה הייני שיה ברחמי המרובים בכל אברהם ויריה ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: אהרן בן עזיזה ז"ל אַרְלֵט עֲלֶיהָ בַּת פּוֹרְטוֹן מִסְעֵדָה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנולדת משרה אשת דוד ז"ל נלבית א' בספט התשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: רפאל בן יפה הייני שיה ברחמי המרובים שיה ברחמי המרובים כל רצואה עליהם בכל אברהם ויריה שלם חיים לנפשותיהם ותברך ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבוע גם לעילוי נשמת: ריבב בן יהודית הייני בראיות איתנה ורמתה שילמה כלל ברכיה אביו ושם ינידו העלון השבוע גם להצלת יחודית בת ורדה רוזיטה וכל משפחתה
--	---	--	--	--	--	--	--